

HODOWLA PTASZNIKÓW

Przewodnik hodowlany

Autor: ZOO TEAM

Spis treści

WPROWADZENIE – Fascynujący świat ptaszników	3
Rozdział 1. Podstawy dobrostanu ptaszników	3
Rozdział 2. Terrarium – środowisko dopasowane do trybu życia ptasznika.....	5
Rozdział 3. Temperatura, wilgotność i wentylacja	7
Rozdział 4. Karmienie ptaszników – co, jak i kiedy?.....	9
Rozdział 5. Zachowania typowe i niepokojące	11
Rozdział 6. Problemy zdrowotne i profilaktyka.....	13
Rozdział 7. Gatunki ptaszników polecane dla początkujących i średniozaawansowanych	16
Rozdział 8. BHP w hodowli ptaszników, kontakt z człowiekiem i sytuacje awaryjne	19
Zakończenie – odpowiedzialna hodowla ptaszników i dalsze źródła wiedzy	22
Quiz: Sprawdź swoją wiedzę o ptasznikach!	24

WPROWADZENIE – Fascynujący świat ptaszników

Ptaszniki (Theraphosidae) od lat budzą emocje – od zachwyty po lęk. W rzeczywistości wiele z nich to spokojne, powolne i wyjątkowo wdzięczne zwierzęta do obserwacji. W przeciwieństwie do tego, co pokazuje popkultura, nie są agresywnymi „potworami”, lecz ciekawymi i delikatnymi stworzeniami wymagającymi zrozumienia ich potrzeb środowiskowych i behawioralnych.

Ten e-book powstał z myślą o osobach, które chcą rozpocząć lub pogłębić przygodę z hodowlą ptaszników. Przedstawiamy sprawdzone informacje na temat doboru terrarium, warunków środowiskowych, karmienia oraz typowych zachowań ptaszników naziemnych, nadrzewnych i podziemnych. Kładziemy nacisk na dobrostan – bo tylko zadowolony ptasznik to zdrowy i bezpieczny podopieczny.

Rozdział 1. Podstawy dobrostanu ptaszników

Hodowla ptaszników – choć wydaje się prosta – wymaga zrozumienia biologii i behawioru tych zwierząt. Pająki te, wbrew mitom, nie są krwiożerczymi bestiami, lecz skrytymi, często spokojnymi stworzeniami, których dobrostan zależy od odpowiednio dobranego środowiska, braku stresu i możliwości realizacji naturalnych zachowań.

Czym jest dobrostan u ptasznika?

Dobrostan to stan, w którym zwierzę nie tylko przeżywa, ale również funkcjonuje w warunkach zapewniających mu:

- bezpieczeństwo,
- stabilność środowiskową (temperatura, wilgotność, oświetlenie),
- możliwość ukrycia się,
- brak niepotrzebnego stresu (np. manipulacji, hałasu, obecności innych osobników),
- warunki odpowiednie do linienia i żerowania.

Ptaszniki nie okazują emocji tak jak ssaki – ich stres objawia się subtelными sygnałami: brakiem apetytu, ciągłym przebywaniem w jednym miejscu, agresją lub ucieczką.

Styl życia a potrzeby hodowlane

Wyróżniamy trzy główne grupy ptaszników pod względem trybu życia:

- **Naziemne** – żyją na powierzchni, kopią niewielkie norki lub korzystają z kryjówek pod korzeniami i kamieniami. Przykład: *Grammostola rosea*.
- **Nadrzewne** – budują kryjówki w konarach drzew, w szczelinach lub gniazdach z pajęczyny. Przykład: *Avicularia avicularia*.
- **Podziemne** – spędzają większość życia pod ziemią, budując rozległe systemy korytarzy. Przykład: *Cyriopagopus lividus*.

Tryb życia ptasznika determinuje rodzaj terrarium, jego układ i sposób podawania pokarmu. Dlatego przed zakupem warto poznać wymagania konkretnego gatunku.

Wybór pierwszego ptasznika

Dla początkujących najbezpieczniejszy wybór to gatunki:

- spokojne (mała agresja defensywna),
- odporne na błędy środowiskowe.

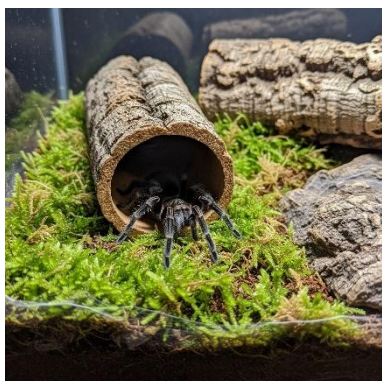
Polecane gatunki:

- *Grammostola* spp. – naziemny ptasznik o bardzo spokojnym temperamencie.
- *Brachypelma* spp. – bardzo łagodny, długo żyjący, dobrze znosi warunki domowe.
- *Chromatopelma cyaneopubescens* – pięknie ubarwiony, średnio aktywny, ale szybki – polecany z pewną ostrożnością.
- *Avicularia* spp. – nadrzewne, z reguły łagodne, wymagają dobrej wentylacji i wyższej wilgotności.

Aspekty etyczne i prawne

- Kupuj tylko z legalnych hodowli lub od sprawdzonych hodowców. Unikaj ogłoszeń „okazji” bez dokumentacji.
- Sprawdź, czy dany gatunek nie podlega ochronie (np. CITES).
- Zrezygnuj z gatunków o kontrowersyjnym pochodzeniu lub z trudnych do zapewnienia warunków, jeśli nie masz doświadczenia.

Rozdział 2. Terrarium – środowisko dopasowane do trybu życia ptasznika

Terrarium to nie tylko zbiornik – to symulacja środowiska naturalnego ptasznika. Jego konstrukcja, rozmiar i aranżacja zależą przede wszystkim od trybu życia danego gatunku: naziemnego, nadrzewnego lub podziemnego. Źle dobrane terrarium to jedna z najczęstszych przyczyn problemów zdrowotnych i stresu u pająków.

2.1 Typy terrariów

Dla ptaszników naziemnych

- **Wymiary minimalne:** 30 × 30 × 20 cm (dla dorosłego osobnika)
- **Konstrukcja:** szerokie, niskie terrarium z dużą powierzchnią podłogi.
- **Wyposażenie:** płaskie kamienie, konary, kryjówki z korka, czasem mech.
- **Podłoże:** minimum 5–8 cm torfu, włókna kokosowego lub mieszanki z gliną.
- **Wentylacja:** z przodu i z góry.

Dla ptaszników nadrzewnych

- **Wymiary minimalne:** 20 × 20 × 30–40 cm
- **Konstrukcja:** wysokie, pionowe terrarium z rozwinięciem w górę.
- **Wyposażenie:** pionowe rurki korkowe, liany, gniazda z roślin i pajęczyny.
- **Podłoże:** cienka warstwa, głównie jako podkład do zachowania wilgoci.
- **Wentylacja:** najlepiej z boku (krzyżowa) i od góry – dobra cyrkulacja to podstawa.

Dla ptaszników podziemnych

- **Wymiary minimalne:** 30 × 30 × 30 cm (ale wysokość ma tu większe znaczenie)
- **Konstrukcja:** głębokie terrarium z bardzo grubą warstwą podłoża.

- **Podłoże:** co najmniej 15–20 cm mieszanki torfu, gliny i piasku – umożliwia kopanie stabilnych tuneli.
- **Wyposażenie:** tylko dyskretna kryjówka i subtelna dekoracja – ptasznik sam zbuduje resztę.
- **Wentylacja:** ograniczona, ale wystarczająca do zapobiegania pleśni – wilgoć i szczelność są tu kluczowe.

2.2 Podłoże

Dobre podłoże:

- utrzymuje wilgotność,
- umożliwia kopanie (zwłaszcza u gatunków podziemnych),
- nie pyli i nie zbryla się zbyt łatwo,
- nie pleśnieje.

Najczęściej stosowane materiały:

- torf kokosowy (włókno kokosowe),
- ziemia leśna (bez dodatków chemicznych),
- mieszanki z gliną (dla podziemnych),
- piasek i żwir jako dodatki poprawiające strukturę.

Unikaj: trocin, perlitu, kory ogrodowej.

2.3 Wyposażenie

- **Kryjówki:** rura korkowa, połówki łupin kokosowych, ceramiczne naczynia – muszą być stabilne i umieszczone w cieniu.
- **Miska z wodą:** płytka i stabilna, nawet jeśli ptasznik rzadko z niej korzysta – wspiera mikroklimat.
- **Rośliny:** żywe rzadko, bo trudne do utrzymania w warunkach pajaków; sztuczne mogą dodać estetyki, ale nie są konieczne.
- **Dekoracje:** muszą być solidnie osadzone – unikaj lekkich elementów, które mogą spaść podczas kopania oraz z ostrymi elementami na których pajak mógłby się skaleczyć np. spadając ze ścianki.

2.4 Wentylacja i bezpieczeństwo

- Unikaj przewiewów – ale zapewnij stały, delikatny ruch powietrza.
- Zabezpiecz otwory wentylacyjne grubą siatką – pająki potrafią uciekać nawet przez niewielkie szczeliny. Najlepsza do wentylacji będzie jednak blacha perforowana, bo duża grupa ptaszników potrafi rozerwać siatkę silnymi pazurami jadowymi.
- Nigdy nie używaj oświetlenia grzewczego wewnątrz terrarium – ptaszniki źle znoszą wysokie temperatury.

Rozdział 3. Temperatura, wilgotność i wentylacja

Ptaszniki są zwierzętami zmiennocieplnymi – ich metabolizm, zachowanie i zdolność do linienia zależą w dużej mierze od temperatury i wilgotności w środowisku. Choć wiele gatunków wykazuje dużą tolerancję na odchylenia, to jednak długotrwałe przebywanie poza optymalnymi parametrami może prowadzić do stresu, problemów zdrowotnych, a nawet śmierci.

3.1 Temperatura – nie za ciepło, nie za zimno

Większość ptaszników dobrze funkcjonuje w temperaturze pokojowej **22–26°C**, ale:

- Gatunki tropikalne (np. *Psalmopoeus*, *Poecilotheria*) preferują **24–28°C**,
- Gatunki z półpustyń i suchych lasów (np. *Brachypelma*, *Aphonopelma*) tolerują nawet **20°C** w nocy,
- Zbyt wysoka temperatura (>30°C) może być śmiertelna – unikaj grzania bez kontroli.

Jak ogrzewać?

- Najlepiej – **ogrzewanie pomieszczenia**, nie terrarium punktowo.
- Jeśli to konieczne – mata lub kabel grzewczy na ścianie bocznej, **nigdy pod spodem!**
- Zawsze stosuj **termostat** i monitoruj temperaturę w dwóch strefach.

3.2 Wilgotność – dopasowana do gatunku

Każdy gatunek ptasznika pochodzi z innego środowiska – niektóre z suchych terenów, inne z wilgotnych dżungli. Dlatego **nie ma jednej „prawidłowej” wilgotności** – trzeba ją dopasować do wymagań konkretnego gatunku.

Orientacyjne zakresy:

Typ ptasznika	Wilgotność dzienna	Wilgotność nocna
Nadrzewne (np. <i>Avicularia</i>)	70–80%	80–90%
Podziemne (np. <i>Cyriopagopus</i>)	75–85%	85–95%
Naziemne (np. <i>Brachypelma</i>)	50–65%	60–70%

Jak utrzymać wilgotność:

- Codzienne lub co drugi dzień zraszanie (dla gatunków wilgociolubnych),
- Obecność miseczki z wodą (nawet jeśli pająk z niej nie pije – zwiększa wilgotność),
- Odpowiednie podłoże – torf, włókno kokosowe, glina zatrzymują wilgoć.

Uwaga: Nadmiar wilgoci przy słabej wentylacji prowadzi do rozwoju pleśni i bakterii.

3.3 Wentylacja – cichy strażnik zdrowia

To element często niedoceniany, a **kluczowy dla zdrowia ptasznika**. Zła wentylacja = rozwój grzybów, kondensacja pary wodnej, duszne powietrze i ryzyko infekcji.

Dobra wentylacja oznacza:

- Otwory z przodu i z góry lub przeciwległe boczne – dla cyrkulacji,
- Siatka lub perforacje – zabezpieczone przed ucieczką,
- Delikatny ruch powietrza bez przeciągów.

Zła wentylacja to np.:

- Tylko górna siatka bez wlotów dolnych,
- Brak otworów w terrariach szklanych bez wymuszonego przepływu,

- Szczelnie zakryte zbiorniki.

3.4 Jak mierzyć parametry?

Zalecane minimum w terrarium:

- **Termometr cyfrowy** z sondą lub analogowy (ale dobrej jakości),
- **Higrometr** – najlepiej cyfrowy, do kontroli wilgotności,
- **Dwa punkty pomiaru:** przy podłożu i wyżej, np. w górnej części kryjówki (dla nadrzewnych).

Rozdział 4. Karmienie ptaszników – co, jak i kiedy?

Ptaszniki to drapieżniki – polują na bezkręgowce, a większe gatunki nawet na drobne kręgowce. W warunkach hodowlanych ich dieta jest znacznie prostsza, ale musi odpowiadać potrzebom konkretnego gatunku oraz wieku i trybu życia pająka. Odpowiednie żywienie to nie tylko kwestia doboru pokarmu, ale także częstotliwości podawania i sposobu obserwacji zachowań.

4.1 Podstawowe typy pokarmu

W hodowli domowej stosuje się przede wszystkim **żywe owady karmowe**, a rzadziej – **martwe owady** (np. dla młodych osobników lub pająków po wylince).

Najczęściej używane owady:

- **Świerszcze** – bananowe, domowe, kubańskie. Ruchliwe i pożywne, ale mogą kąsać ptasznika – nie zostawiaj ich w terrarium na noc.
- **Karaczany** – tureckie, argentyńskie, madagaskarskie. Wysoka wartość odżywcza, mniej agresywne niż świerszcze.
- **Larwy mącznika, drewnojada, *Galleria mellonella* (mól woskowy)** – traktowane jako przysmak, nie podstawowy pokarm (dużo tłuszczu).
- **Szarańcza** – wartościowa, nadaje się dla dużych dorosłych samic.
- **Muszki owocowe (*Drosophila sp.*)** – dobry pokarm dla nowo wyklutych pająków (L1–L3).

Uwaga: **Nie karm pająków owadami zebranymi na zewnątrz** – mogą być zatrute lub pasożytnicze.

4.2 Częstotliwość karmienia

Wiek ptasznika	Częstotliwość karmienia
L1–L4 (maluchy)	co 3–4 dni
L5–L7 (podrostki)	co 5–7 dni
Dorośle samice	co 7–14 dni
Dorośle samce	co 10–21 dni (lub rzadziej)

- **Po wylince:** odczekaj kilka dni, aż stwardnieje nowy pancerz (dla młodych 3–5 dni, dorosłych – 7–10 dni).
- **Przy anoreksji (braku apetytu):** nie panikuj. Ptaszniki potrafią nie jeść nawet kilka tygodni bez uszczerbku na zdrowiu.

4.3 Karmienie a tryb życia ptasznika

Naziemne:

- Pokarm podaj bezpośrednio na podłoże, w pobliżu kryjówki.
- Unikaj wrzucania zbyt wielu owadów – jeden lub dwa wystarczą.

Nadrzewne:

- Najlepiej umieszczać owady na ściankach lub gałązkach.
- Ptaszniki tego typu często polują z ukrycia, więc warto podawać bardziej ruchliwe owady (np. karaczany tureckie, świerszcze).

Podziemne:

- Rzadko wychodzą z nory – pokarm najlepiej zostawić przy wejściu lub wrzucić delikatnie do środka.
- Obserwuj, czy znika – jeżeli nie, usuń po kilku godzinach.

4.4 Zachowania przy karmieniu

Normalne:

- Atak błyskawiczny i natychmiastowe unieruchomienie zdobyczy,

- Budowanie pajęczyny wokół ofiary,
- Transportowanie pokarmu do kryjówki,
- Zakopywanie niezjedzonych resztek.

Niepokojące:

- Długotrwałe ignorowanie jedzenia przez zdrowego osobnika bez wylinki,
- Atypowe osowienie i apatia.

Rozdział 5. Zachowania typowe i niepokojące

Ptaszniki to zwierzęta skryte, milczące i bardzo oszczędne w ruchach. Ich zachowania nie zawsze są łatwe do interpretacji, szczególnie dla początkującego opiekuna. Dlatego tak ważne jest zrozumienie, co w ich zachowaniu jest naturalne, a co może świadczyć o stresie, chorobie lub złych warunkach środowiskowych.

5.1 Zachowania typowe

Ukrywanie się przez większość czasu

To całkowicie naturalne – większość ptaszników spędza dzień w kryjówce lub zakopana w podłożu. Brak aktywności nie oznacza problemu.

Długie przesiadywanie w jednej pozycji

Ptaszniki często godzinami, a nawet dniami, tkwią nieruchomo – to normalne. Ruchliwość nie jest wyznacznikiem zdrowia.

Budowanie pajęczyny lub zamykanie wejścia do nory

Zwiastuje zbliżającą się wylinkę albo świadczy o poczuciu bezpieczeństwa. Samice często „zabudowują się” przed linieniem lub po karmieniu. Pajęczynę w formie kryjówek robią głównie ptaszniki nadrzewne oraz naziemne z bardziej suchych terenów.

Zakopywanie resztek pokarmu

Naturalne zachowanie – zapobiega przyciąganiu drapieżników w naturze. W terrarium zapobiega gniciu.

Odrzucenie pokarmu

Może oznaczać zbliżającą się wylinkę, zakończenie cyklu karmienia lub nasycenie. Ptaszniki często same regulują apetyt.

5.2 Zachowania niepokojące

Długotrwałe przebywanie na szybie (szklane ściany)

Może świadczyć o zbyt wilgotnym lub nieodpowiednim podłożu. Pająk unika kontaktu z nim.

Ciągłe „wspinanie się po niczym” i nerwowe ruchy

Typowe przy stresie – np. po przeprowadzce, zbyt częstej manipulacji, obecności światła UV, intensywnych zapachów lub przeciągi.

Kurczenie odnóży pod ciało

Bardzo zły znak – wskazuje na poważne odwodnienie, wychłodzenie lub stan agonalny. Wymaga natychmiastowej interwencji – najlepiej przenieść wtedy pająka na wilgotne ręczniki papierowe.

Problemy z linieniem

Niedokończona wylinka, przyklejona stara skóra na odnóżach – zwykle efekt zbyt niskiej wilgotności lub gwałtownego stresu.

Dziwne pozy (uniesione odwłoki, brak koordynacji)

Mogą być wynikiem zatrucia, odwodnienia, infekcji lub urazów – wymagają obserwacji i ewentualnej konsultacji z doświadczonym hodowcą.

5.3 Linienie – jak rozpoznać i jak wspierać ten proces?

Ptaszniki linieją wielokrotnie w ciągu życia – młode nawet co kilka tygodni, dorosłe samice znacznie rzadziej – nawet co 12-16 miesięcy. Linienie to **najbardziej wrażliwy moment** w życiu pająka – każda pomyłka lub stres może kosztować go życie.

Objawy przed linieniem:

- **Brak apetytu** – pająk może nie jeść nawet przez kilka tygodni (szczególnie dorosłe samice),
- **Zamknięcie się w kryjówce** lub odcięcie dostępu pajęczyną (zwłaszcza gatunki podziemne i nadrzewne),
- **Budowa „dywanika” z pajęczyny** (szczególnie u naziemnych) – izoluje od podłoża i potencjalnych owadów,
- **Zmiana koloru odwłoka** – pojawienie się tzw. **lusterka**, czyli ciemnej, błyszczącej plamy wskazującej na zbliżającą się wylinkę.

Podczas linienia:

- Ptasznik **leży na plecach lub na boku** – to całkowicie normalne i nie wymaga interwencji,
- Proces może trwać od kilkudziesięciu minut do nawet kilku godzin – najważniejsze to **nie przeszkadzać i nie obracać go na nogi**.

Bardzo ważne!

Nigdy **nie wrzucamy owadów karmowych** do terrarium:

- **bezpośrednio przed linieniem**, gdy pająk jest osłabiony,
- **w trakcie linienia**, gdy jest zupełnie bezbronny,
- a także **bezpośrednio po linieniu**, gdy nowy oskórek jest miękki.

Jeśli owady zostały wcześniej wrzucone – należy je **natychmiast usunąć**. Świerszcze i karaczany potrafią:

- stresować ptasznika,
- pogryźć jego miękki oskórek,
- a w skrajnych przypadkach nawet **zabić i zjeść liniejącego pająka**.

Po linieniu:

- Poczekaj, aż pająk odzyska pełną twardość oskórka (5–10 dni, zależnie od rozmiaru),
- Nie podawaj pokarmu wcześniej – zbyt wczesne karmienie może doprowadzić do uszkodzeń narządów żujących i odnóży.

Rozdział 6. Problemy zdrowotne i profilaktyka

Ptaszniki są zwierzętami o bardzo silnych mechanizmach adaptacyjnych, ale przez to również doskonale maskują objawy złego stanu zdrowia. Gdy pająk zaczyna „wyglądać na chorego”, często oznacza to, że problem trwa już od dłuższego czasu. Dlatego podstawą skutecznej opieki nad ptasznikiem jest profilaktyka – czyli zapobieganie zamiast leczenia.

6.1 Najczęstsze problemy zdrowotne

Zatrzymanie wylinki (dysekdyza)

- **Objawy:** fragmenty starego oskórka pozostają na odnóżach, odwłoku lub karapaksie.
- **Przyczyny:** zbyt niska wilgotność, obecność owadów w terrarium, a co za tym idzie stres lub uszkodzenia mechaniczne.
- **Postępowanie:**
 - Jeśli stary oskórek jest **nadal wilgotny**, można go bardzo delikatnie zdjąć pęsetą – **unikać dotykania odwłoka**.
 - W przypadku wyschnięcia skóry – **najpierw zwiększyć wilgotność:** najlepiej przez użycie zamgławiacza (mgietka wodna), nie spryskiwać bezpośrednio pająka, by go nie spłoszyć.
 - Zawsze działać powoli i ostrożnie – **odwłok w tym okresie jest bardzo delikatny i podatny na przerwania**.

Urazy mechaniczne (np. złamanie odnóża)

- **Źródła:** upadek z wysokości, nieprawidłowa obsługa, chwytanie pająka lub niestabilne elementy w terrarium.
- **Objawy:** przeciągnięta kończyna, brak możliwości wspinania, kulenie się.
- **Postępowanie:**
 - Najlepszym rozwiązaniem przy złamanej kończynie jest jej **samodzielna amputacja**:
 - pęsetą złapać tuż przy karapaksie (nasada odnóża),
 - pająk odrzuci kończynę samodzielnie (autotomia),
 - **regeneracja nastąpi przy kolejnych linieniach**.
 - Pozostawienie uszkodzonej nogi może utrudniać życie i prowadzić do komplikacji podczas linienia – szczególnie groźne u ptaszników nadrzewnych.

Uszkodzenia odwłoka

- **Objawy:** wyciek hemolimfy (jasna ciecz), brak równowagi, paniczne ruchy.
- **Postępowanie:**
 - Przełożyć pająka na sterylne podłoże – np. ręczniki papierowe.
 - Przy niewielkich pęknięciach – można **posmarować wazeliną lub skleić delikatnie superglue** (stosowane w terrarystyce jako doraźna metoda ratunkowa).
 - W przypadku dużego uszkodzenia, gdy hemolimfa wypływa intensywnie – **nie ma możliwości uratowania ptasznika**. Najbardziej humanitarną metodą jest **zamrożenie w pojemniku** (np. w zamrażarce – szybka utrata przytomności i śmierć bez bólu).

Pasożyty zewnętrzne – roztocza

- **Objawy:** drobne białe punkty (jak „kurz”) wokół stawów, oczu, szczękoczułków; czasem w masie w okolicy głowotułowia.
- **Postępowanie:**
 - Przenieść ptasznika na **suchy ręcznik papierowy**, utrzymywany w czystości (codzienna wymiana).
 - Można ostrożnie oczyścić miejsca zasiedlone przez roztocza **pędzelkiem z miękkim włosiem** (tylko doświadczeni opiekunowie!).
 - **Po wylince** należy jak najszybciej przenieść pająka do **nowego, sterylnego terrarium** – zanim pasożyty zdążą przejść na nowe oskórki. Pamiętaj, by dać pająkowi kilka dni na stwardnienie po linieniu.
 - **Nigdy nie używaj preparatów do zwalczania roztoczy** – roztocza, to małe pajęczaki, więc zaszkodziś też samemu ptasznikowi.

6.2 Długowieczność i jakość życia

Długość życia ptaszników może być imponująca:

- samce: 3–7 lat (krótsze życie, często umierają wkrótce po osiągnięciu dojrzałości),
- samice: 10–25 lat, zależnie od gatunku.

Czynniki wpływające na długość życia:

- odpowiednie warunki środowiskowe,

- brak stresu i manipulacji,
- spokojna dieta i brak przekarmiania,
- unikanie błędów przy linieniu.

6.3 Profilaktyka na co dzień

Higiena terrarium:

- usuwaj resztki pokarmu maksymalnie po 24 godzinach,
- wymieniaj podłoże co kilka miesięcy lub wcześniej, jeśli zauważysz pleśń,
- nie stosuj chemii – tylko czysta woda, czasem wrzątek lub parownica.

Obserwacja:

- notuj daty wylinki i karmienia,
- monitoruj aktywność, wygląd odwłoka i zmiany zachowania,
- obserwuj reakcje na pokarm i obecność pajęczyny.

Ogranicz stres:

- nie świeć lampą bezpośrednio na pająka,
- nie przenoś zbiornika bez potrzeby,
- nie stukaj w szyby i nie próbuj „wyciągać” ptasznika z kryjówki.

Rozdział 7. Gatunki ptaszników polecane dla początkujących i średniozaawansowanych

Wybór odpowiedniego gatunku ptasznika to klucz do bezpiecznego i udanego startu w terrarystyce. Nie każdy pająk nadaje się dla osoby bez doświadczenia – niektóre są zbyt szybkie, inne wyjątkowo defensywne, a jeszcze inne mają bardzo wrażliwe wymagania środowiskowe.

W tym rozdziale przedstawiamy przykładowe polecane gatunki w podziale na trzy grupy: **naziemne, nadrzewne i podziemne**, z krótkim opisem ich charakterystyki i zalet w hodowli.

7.1 Gatunki naziemne – spokojni obserwatorzy

To najbardziej stabilna i najczęściej polecana grupa dla początkujących. Ptaszniki naziemne są zwykle wolne, łagodne i dobrze znoszą błędy początkujących.

Brachypelma hamorii

- Piękne czerwono-czarne ubarwienie, bardzo spokojna, długowieczna samica (do 25 lat),
- Niska agresja, dobrze znosi rutynowe czynności w terrarium,
- Lubi kopać (zwłaszcza młode), ale często przebywa „na widoku”.

Grammostola pulchra

- Aksamitnie czarna, wyjątkowo spokojna i powolna,
- Idealna do obserwacji – często przesiaduje na otwartej przestrzeni,
- Doskonale znosi warunki pokojowe i umiarkowaną wilgotność.

Aphonopelma seemanni

- Efektowne pasiaste odnóża, dość aktywna,
- Potrzebuje głębszego podłoża – chętnie kopie nory,
- Minimalnie szybsza niż *Brachypelma*, ale nadal łagodna.

7.2 Gatunki nadrzewne – piękne, ale wymagające

Ptaszniki nadrzewne są efektowne wizualnie i fascynujące w zachowaniu, ale wymagają większej ostrożności. Często są **szybkie i płochliwe**, a niektóre potrafią wykonywać błyskawiczne skoki lub wspinaczki.

Avicularia avicularia

- Delikatna, „puszysta” i kolorowa; często przyjazna,
- Wymaga dobrej wentylacji i wysokiej wilgotności,
- Potrafi być płochliwa, ale bardzo rzadko bywa agresywna.

***Caribena versicolor* (dla bardziej uważnych opiekunów)**

- Cudowne, jaskrawe ubarwienie – młode są niebieskie, dorosłe fioletowo-zielone,
- Bardzo wrażliwa na błędy środowiskowe – wysoka wilgotność + dobra wentylacja to konieczność,
- Szybka i skoczna – raczej nie do wyjmowania z terrarium.

7.3 Gatunki podziemne – skryte i tajemnicze

To ptaszniki, które większą część życia spędzają pod ziemią. Są fascynujące do obserwacji z kamer lub podczas nocnych aktywności, ale **często nie nadają się do oglądania „na co dzień”**. Bywają też bardziej defensywne.

Chilobrachys sp. electric blue (średniozaawansowany opiekun)

- Piękne, niebiesko połyskujące odnóża – szczególnie widoczne przy dobrym oświetleniu,
- Intensywnie kopie – wymaga bardzo głębokiego podłoża (20 cm+),
- Szybka, może być nerwowa – nie polecana do kontaktu.

Cilantica devamatha (dla osób z doświadczeniem z podziemnymi)

- Niewielki, ale bardzo aktywny ptasznik podziemny,
- Piękne opalizujące barwy, świetnie przystosowany do życia w ciasnych tunelach,
- Wymaga stabilnej, lekko podwyższonej wilgotności i cichego otoczenia.

7.4 Gatunki, których należy unikać na początek

***Poecilotheria spp.* (np. *P. regalis*, *P. metallica*)**

- Bardzo szybkie, silnie defensywne, z długimi zębami – mogą ugryźć z dużą siłą i skutkami.

Cyriopagopus*, *Pterinochilus murinus

- Gatunki z bardzo silnym temperamentem i szybkim ruchem, często reagują agresją.

Ptaszniki z tropików bez wentylacji

- Gatunki wrażliwe na zmiany wilgotności i temperatury nie wybaczą błędów.

Rozdział 8. BHP w hodowli ptaszników, kontakt z człowiekiem i sytuacje awaryjne

Każdy opiekun powinien znać podstawowe zasady bezpieczeństwa, rozpoznawać zagrożenia i wiedzieć, jak zareagować w razie kontaktu z jadem lub włoskami parzącymi. Równie ważne jest podejście do **bezpośredniego kontaktu z pająkiem**, który powinien być zawsze świadomy i przemyślany.

8.1 Ukąszenie ptasznika – co robić?

Ukąszenia ptasznika u ludzi zdarzają się bardzo rzadko – zwykle są wynikiem:

- niepotrzebnego stresowania pająka (np. prób chwytania go siłą, szturchania pęsetą),
- przypadkowego ściśnięcia lub złapania bezpośrednio ręką,
- obrony samicy pilnującej kokonu.

Objawy ukąszenia zależą od gatunku:

- u ptaszników nowego świata (np. *Brachypelma*, *Grammostola*): lekkie ukłucie, pieczenie, czasem obrzęk – reakcja podobna do użądlenia osy,
- u ptaszników starego świata (np. *Poecilotheria*, *Cyriopagopus*): ból może być silny, towarzyszyć mogą: drętwienie, zawroty głowy, skurcze mięśni, potliwość, osłabienie.

Postępowanie:

- Umyj miejsce ukąszenia wodą z mydłem.
- Zastosuj zimny okład na obrzęk.
- Monitoruj objawy przez 24 godziny – jeśli wystąpią silne reakcje neurologiczne lub uczuleniowe (trudności w oddychaniu, omdlenie, uogólniony obrzęk) – **natychmiast do lekarza**.
- Nie stosuj leków przeciwjadowych – **nie istnieje specyficzna surowica** na jad ptaszników.

8.2 Włoski parzące (drażniące) – niewidzialna broń obronna

Gatunki z Ameryki Południowej i Środkowej (np. *Brachypelma*, *Nhandu*, *Lasiadora*) posiadają na odwłoku **urtykacyjne włoski**. W razie zagrożenia pająk **zaczyna je „wyczesywać” tylnymi nogami** i wyrzucać w powietrze.

Objawy kontaktu z włoskami:

- **Skóra:** pieczenie, świąd, wysypka jak po pokrzywie,
- **Oczy:** podrażnienie, łzawienie, zapalenie spojówek (niebezpieczne!),
- **Układ oddechowy:** rzadko, ale możliwe kichanie, kaszel, duszność.

Postępowanie:

- Słucz włoski zimną wodą – **nie pocieraj!**
- W przypadku kontaktu z oczami – **przemyj dużą ilością wody i zgłoś się do okulisty.**
- W przypadku duszności lub reakcji alergicznej – skontaktuj się z lekarzem.

Profilaktyka:

- Nie otwieraj terrarium bez potrzeby,
- Nie zbliżaj twarzy do pająka lub wentylacji po „wyczesaniu”,
- Sprzątaj w terrarium w rękawiczkach jednorazowych,
- Myj ręce po każdej pracy w terrarium.

8.3 Branie ptasznika na rękę – czy to ma sens?

Ptaszniki **nie potrzebują kontaktu fizycznego z człowiekiem**. Z naszej perspektywy „branie na rękę” to forma osławiania – ale dla pająka to potencjalne zagrożenie.

Zagrożenia:

- Możliwość **upadku z wysokości** (nawet z dłoni na biurko) – skutkująca pęknięciem odwłoka i śmiercią,
- Stres u zwierzęcia – niektóre osobniki reagują paniczną ucieczką lub obroną,
- Ryzyko włosków urtykacyjnych lub ukąszenia przy niespodziewanym ruchu.

Plusy – w odpowiednich warunkach:

- Kontakt z pająkiem może mieć **wymiar terapeutyczny** – szczególnie w przypadku **osób z arachnofobią**,

- W bezpiecznym środowisku, pod nadzorem doświadczonej osoby, stopniowy kontakt może prowadzić do oswojenia lęku i zmniejszenia napięcia związanego z widokiem pająka,
- Właściwie przeprowadzona „ekspozycja” z ptasznikiem może być elementem zajęć edukacyjnych, terapii oswajającej lęki i pracy z dziećmi.

Zasady bezpiecznego kontaktu:

- Tylko z gatunkami spokojnymi (*Brachypelma*, *Grammostola*),
- Zawsze nad miękkim, niskim podłożem (np. biurko z matą),
- Nigdy nie zbliżaj ptasznika do **twary** – w razie spłoszenia może uciec lub uderzyć,
- Nie przymuszaj zwierzęcia – jeśli nie chce wejść na rękę, pozwól mu wrócić do kryjówki.

Przykładowe gatunki ptaszników według siły jadu i trybu życia

Siła jadu	Tryb życia	Gatunek	Uwagi
Słaby	Naziemny	<i>Brachypelma hamorii</i>	Spokojny, długowieczny, idealny dla początkujących
	Naziemny	<i>Grammostola pulchra</i>	Powolny, odporny, łatwy w hodowli
	Nadrzewny	<i>Avicularia avicularia</i>	Łagodny, skoczny, wymaga dobrej wentylacji
	Podziemny	<i>Aphonopelma seemanni</i>	Raczej spokojny, kopie nory
Średni	Naziemny	<i>Chromatopelma cyaneopubescens</i>	Aktywny, piękny, szybki – wymaga ostrożności
	Podziemny	<i>Chilobrachys sp. electric blue</i>	Nerwowy, szybki, silnie kopiący
Mocny	Naziemny	<i>Pterinochilus murinus</i>	Ekstremalnie szybki, bardzo defensywny, mocny jad
	Nadrzewny	<i>Poecilotheria regalis</i>	Silny jad, szybka, nadrzewna, nie dla początkujących
	Podziemny	<i>Cyriopagopus lividus</i>	Silnie kopiący, szybki, bardzo skryty i nerwowy

Wskazówki interpretacyjne:

- **Słaby jad** – porównywalny z użądleniem osy; objawy ograniczają się do miejscowego bólu i zaczerwienienia (u większości osób).
- **Średni jad** – może wywoływać silniejszy ból, długotrwałe mrowienie, skurcze mięśni, ale rzadko prowadzi do poważnych komplikacji.
- **Mocny jad** – potrafi wywołać silny ból, dreszcze, potliwość, reakcje ogólnoustrojowe (szczególnie u dzieci lub osób wrażliwych).

Zakończenie – odpowiedzialna hodowla ptaszników i dalsze źródła wiedzy

Hodowla ptaszników to fascynujące, choć często niedoceniane hobby. Te milczące i tajemnicze zwierzęta potrafią zachwycać spokojem, pięknem i unikalnymi zachowaniami. Obcowanie z nimi rozwija cierpliwość, uczy szacunku do życia i pomaga przełamywać lęki – nie bez powodu wielu opiekunów zaczęło swoją przygodę z terrarystyką właśnie od ptasznika.

Pamiętaj jednak, że nawet najspokojniejszy gatunek zasługuje na środowisko zgodne z jego potrzebami biologicznymi. Ptasznik nie powie, że coś jest nie tak – dlatego to od Ciebie zależy, czy zapewnisz mu bezpieczeństwo, spokój i zdrowie.

Chcesz wiedzieć więcej?

ZOO TEAM AKADEMIA organizuje regularne szkolenia i warsztaty stacjonarne, na których:

- uczymy pracy z ptasznikami w praktyce,
- omawiamy zachowania, których nie widać w e-bookach,
- uczymy bezpiecznego kontaktu (także w celach terapeutycznych),
- pomagamy dobrać gatunek do doświadczenia i warunków domowych,
- pokazujemy, jak wygląda profilaktyka, linienie i reagowanie w nagłych sytuacjach.

Warsztaty są prowadzone w małych grupach i dostępne również dla osób początkujących. Aktualny harmonogram szkoleń znajdziesz na stronie:

www.zooteam.pl/akademia

Dziękujemy, że sięgasz po wiedzę. Twój ptasznik też Ci za to podziękuje – choć nigdy nie powie tego na głos.

 Zespół ZOO TEAM AKADEMIA

Quiz: Sprawdź swoją wiedzę o ptasznikach!

Zaznacz poprawne odpowiedzi (mogą być wielokrotne). Odpowiedzi znajdziesz na końcu sekcji.

1. Które z poniższych ptaszników są najbardziej polecane dla początkujących?

- a) *Brachypelma hamorii*
- b) *Poecilotheria regalis*
- c) *Grammostola pulchra*
- d) *Cyriopagopus lividus*

2. Co należy zrobić, jeśli ptasznik nie zrzuci całkowicie wylinki?

- a) Zignorować – sam sobie poradzi
- b) Zwiększyć wilgotność i delikatnie usunąć resztki pęsetą
- c) Umieścić pająka w lodówce
- d) Spryskać pająka intensywnie wodą

3. Jakie warunki wymagane są dla ptasznika nadrzewnego?

- a) Głębokie podłoże, niska wilgotność
- b) Niskie terrarium, wysoka wilgotność
- c) Wysokie terrarium, dobra wentylacja
- d) Podłoże torfowe, duża miska z wodą

4. Co może się stać, jeśli w terrarium podczas linienia znajduje się żywy owad?

- a) Nic – to dobre źródło białka
- b) Ptasznik może zjeść go po linieniu
- c) Owady mogą pogryźć lub zabić pająka
- d) Owady pomogą zdjąć starą skórę

5. Które gatunki posiadają włoski parzące?

- a) *Poecilotheria metallica*
- b) *Brachypelma albopilosum*
- c) *Caribena versicolor*
- d) *Haplopelma minax*

6. Czy ptaszniki należy suplementować wapniem lub witaminami?

- a) Tak, jak gady
- b) Tylko młode
- c) Nie, jeśli karmione oseskami
- d) Suplementacja nie jest potrzebna

7. Jak rozpoznać zbliżające się linienie?

- a) Ptasznik staje się bardziej agresywny
- b) Buduje dywanik z pajęczyny, unika pokarmu
- c) Intensywnie poluje
- d) Zmienia miejsce zamieszkania

8. Jakie działanie może mieć kontakt z włoskami parzącymi?

- a) Podrażnienie skóry, oczu, układu oddechowego
- b) Wyciszenie i relaks
- c) Brak jakiegokolwiek efektu
- d) Uzależnienie od kontaktu z pająkiem

9. Jak bezpiecznie kontaktować się z ptasznikiem?

- a) Brać na rękę w każdej sytuacji
- b) Zbliżać twarz, by się oswoił
- c) Nie dotykać – obserwować
- d) Ostrożnie, pod nadzorem, nad miękkim podłożem

10. Co oznacza podwijanie odnóży u ptasznika?

- a) Pająk się wygrzewa
- b) Pozycja obronna
- c) Oznaka odwodnienia lub stanu agonalnego
- d) Odpoczynek po karmieniu

Prawidłowe odpowiedzi:

1. a, c
2. b
3. c
4. c
5. b, c
6. d
7. b
8. a
9. d
10. c

Wyniki:

- **9–10 pkt:** Brawo! Stanowicie doskonałą sieć ze swoim pająkiem.
- **6–8 pkt:** Jesteś na dobrej drodze – jeszcze trochę i będziesz mistrzem wiedzy.
- **0–5 pkt:** Czas na powtórkę! Zajrzyj ponownie do rozdziałów – Twój podopieczny na pewno Ci się odwdzięczy.

www.zooteam.pl